



**ÉLET ÉS IRODALOM**  
 SZÉPIRODALMI ÉS  
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos  
**KORBULY JÓZSEF.**

*Elofizetési ár:*  
 Egész évre 6 frt.  
 Fél " 3 " 50k.  
 Negyed " 1 " 50k.  
 Egyszeri szám ára 12 kr.

*Szerkesztői iroda és  
 kiadó hivatal:*  
 Kolozsvárt, Bel-Monastor  
 utca 20s.

ótár iro-  
 10 frt.  
 idékere,  
 Közép-  
 nőtt ké-  
 60 kr.  
**ében.**  
 első fele.  
 40 kr.  
 t 50 kr.  
 oly. II.  
 80 kr.  
 n). Irta  
 1 frt.  
 Irta dr.  
 40 kr.  
 enkovits  
 50 kr.  
**sének**  
 2 frt.  
 el szer-  
 40 kr.  
 50 kr.  
 agyis a  
 yalása.  
 60 kr.  
 e. 6 ft.  
 60 kr.  
 ugleich  
 k 200  
 30 kr.  
 druck.  
 60 kr.  
 2 frt.  
 50 kr.  
 50 kr.  
 en von  
 80 kr.  
 60 kr.  
 60 kr.  
**ktro-**  
 lemen-  
 65 kr.  
 50 kr.  
 a. Ein  
 il Sax  
 50 kr.  
 t. Gaz.  
 20 kr.  
**orlat.**  
 30 kr.  
 50 kr.  
**s fe-**  
 kosok,  
 famet-  
 50 kr.  
 1 frt.  
 6 szá-  
 al 20  
 3 frt.  
 a mo-  
 Kohn  
 4 frt.  
 0 kr.  
 asodik  
 0 kr.  
 0 kr.  
 0 kr.  
 0 kr.  
 0 kr.  
 0 kr.  
 0 kr.  
 mébe  
 0 kr.  
 2 frt.  
 0 kr.

## ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

# „ÉLET és IRODALOM”

ezimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéreték után tartssunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamában a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zoltán, Szász Béla, Szász Gerő, Endródi Sándor, Abrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigané, Sári Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Osernátóni Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petefi István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladar, Lugosi József, Abrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre . . . . . 6 frt. || Fél évre . . . . . 3 frt.  
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők: helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

**Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.**

## HIRDETÉSEK

EREDETI  
**FRISTER és ROSSMANN**  
**VARRÓGÉPEK.**  
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon  
**„ARANY ÉREMMEL”**  
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített  
**SINGER**  
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja  
Neeser János és társa  
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.  
(7) (40-52)

Valódi mosott pamut.

**Női kézimunka.**

Hímző anyagok. Öszi újdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hirtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesíttetnek.

**Lustig Eszti és Neményi Hermin**  
BUDAPETS, Haas-féle palotában,  
(25) szemben a „Magyar Király” szállodával. (4-\*)

Valódi mosott pamut. Kanevasz-szövetek.

## ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

# „ÉLET és IRODALOM”

ezimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e puszta ígéretek után tartunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamban a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zsolt, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Ábrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sámi Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Osernátóni Gyula, Medgyes Lajos, Lővey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Ábrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre . . . . 6 frt. || Fél évre . . . . . 3 frt.  
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők; helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

**Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.**

## HIRDETÉSEK

EREDETI  
**FRISTER és ROSSMANN**  
VARRÓGÉPEK.  
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon  
„ARANY ÉREMMEL”  
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített  
**SINGER**  
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja  
Neeser János és társa  
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.  
(7) (41-52)

Valódi mosott pamut.

**Női kézimunka.**

Öszi újdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításához ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesíttetnek.

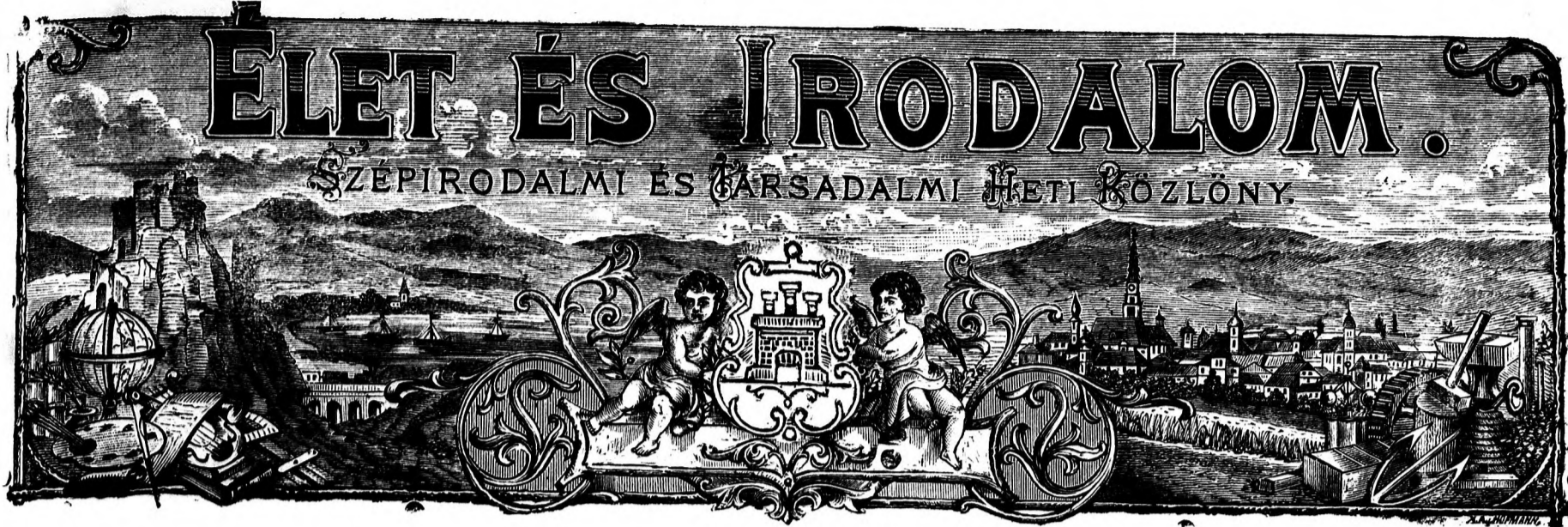
**Lustig Eszti és Neményi Hermin**  
BUDAPETS, Haas-féle palotában,  
(25) szemben a „Magyar Király” szállodával. (5-\*)

Valódi mosott pamut.

Hímző anyagok. Kanevasz-szövetek.

# ELET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI ÉLETI KÖZLÖNY.



## ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre . . . . .	1 frt 50 kr.
Félévre . . . . .	3 " — "
Egész évre . . . . .	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.  
Negyvenedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1--1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.  
1884. szeptember 28.

## Magyar királyi operaház.

**A** dal- és zeneművészet muzsája fényes örömnappal ül a magyar fővárosban: ma (szeptember 27) nyitják meg ünnepélyes előadással az első m. kir. operaházat. Magyarország és a főváros közelének legkiválóbb kitűnései, élükön a magyar királyjal, töltik meg ma a művészet sugárúti új csarnokát, hogy magas jelenlétükkel emeljék a megnyitás ünnepélyét, műtűzésökkel élvezzék a zene- és dalművészet szépségeit és illetékes elismerésökkel adózzanak a magyar művészet korszakalkotó újabb hódításával.

Az operaház építése a magyar műépítészeten, megnyitása és rendeltetésének való átadása pedig a magyar műzene és műdal fejlődésében mindenestre forduló és egy új korszak kiindulási pontját képezi. Maga a palota nemcsak Budapestnek, hanem egész Magyarországnak egyik legsikerültebb építészeti műve, sőt előnyösen kiállja az összehasonlítást a nyugati világvárosok, egy Bécs, egy Berlin, egy Párizs hasonló építészeti remekeivel. Mint architectonikai műtárgyra tehát annál büszkébbek lehetünk, mivel a munka csaknem egészen az anyag pedig tulnyomó részében hazai ipar és művészet produktuma. A m. kir. operaház e tekintetben fenn hirdeti bel- és külföldön egyaránt a magyar építészeti magas fokát, mely már is csaknem egy színvonalra emelkedett azon nemzetekével, melyek e téren is az európai műveltség zászlóvivői: az olaszszal, a francziával, az angollal, a némettel.

E tekintetben az első magyar operaház létesítését és megnyitási ünnepét mindnyájan, mint a magyar művelődés ékesszóló vívmányát, minden magyar csak büszke örömmel üdvözölheti.

Más kérdés és pedig nagy kérdés, ha vajon összhangzásban van-e ez az alkotás a magyar nemzet összes művelődésével, más anyagi és szellemi tényezőivel?

Erre a kérdésre mi részünkről nem mernénk határozott igennel felelni. Mi bizonyos nagyzoási irány érvényesülését látjuk ez alkotásban, mely úgy rémlik előttünk a koránérettség bélyegét hordja magán.

Nem magáról az operaházról mint építészeti

tárgyról mondjuk ezt. Igaz, e tekintetben is egyedül áll a zeneművészet új temploma egész Magyarországon; mindazonáltal nem csekély monumentális középületeink száma, melyek a fővárost díszítik s a multból is nem egy olyan építészeti műremeket örököltünk öseinktől, melyek mig egyfelől ékesszóló bizonyítékai a hajdani virágzó magyar műépítészetenek, addig más felől méltó helyet foglalnak el a magyar műépítészeti legújabb alkotása: a magyar kir. operaház mellett. Elég e tekintetben csak a kassai és budai gótstílu, az ugyanily stílu kolozsvári templomokra, az esztergomi bazilikára, a vajdahunyadi várra utalnunk.

Építészeti tekintetben tehát nem találhatunk tulságos, rohamos haladást az új operaház és régiebb építészeti műremekeink között.

Nem így áll azonban a dolog magával az operával, mint zenei költészettel és mint előadó művészettel. E tekintetben csaknem úgy vagyunk, mint a fenn az ernyőniesen kas: meg van a magyar dal- és zeneművészet ragyogó palotája és — nincs úgy szólva nemzeti operánk.

És ez alatt nemcsak azt értjük, hogy az operai énekesek és zenészek nagyobb része, mint eddig, úgy jelenleg is az új operaháznál idegen, hanem zeneirodalmunk is olyan szegényes, hogy szinte nem is szólhatunk magyar operáról. A m. kir. operaház mósorát nemcsak első sorban, de csaknem kizárólag idegen (olasz, francia, német) zeneszerzők művei fogják alkotni s bizonyára évtizedek fognak még letelni, mig csak annyira fogunk haladni, hogy az operai műcsarnok legalább számbavehető része magyar szellem, magyar műzene, magyar zeneköltő protuktuma legyen.

Épen így vagyunk az előadó művészekkel. Eddig is a legjobb erőket a külföldről importálta a Nemzeti Színház operája óriási, mesés tiszteletdíjak mellett, úgy hogy az országos segélynek, melyet az első magyar színház eddig élvezett, nagyobb részét az opera emésztette föl. S így lesz ez bizonyára jövőben is.

Nos hát minden nem áll a legnagyobb összhangban sem állami pénzügyeinkkel, sem nemzetünk anyagi és szellemi erőivel. És e tekintetben hiában szeretnek sokan a külföldre hivatkozni.

Egy Angol,- egy Francia,- egy Német- egy Olaszország, sőt még a despotikus Oroszország is sok olyan fényűzést engedhetnek meg maguknak,

melyeket ha mi is, kis magyar nemzet, csak azért, mert szép dolgok és a műveltség attributumai, utánzunk: tulságosan megfeszítvén erőnket és természetellenes rohamossággal erőlködvén előbbre vinni kulturánkat, csak a kimerülés és visszaesés útjait egyengetnök.

Arra sem lehet hivatkozni, hogy hát egy Párizs, egy Bécs, egy Berlin is importál sokat operája számára úgy előadó művészek, mint előadandó művek tekintetében; mert hiszen azért. senki sem tagadhatja, hogy ez a külföldi bevétel a francziánál, németnél, olasznál csak másodrangu, csak kisegítő jelentőséggel bír. És ki merné tagadni, hogy francziának, olasznak, németnek az operája egészen nemzeti, úgy műzene, mint előadók tekintetében? És végre is, ha a német importál a francziától, viszont ő is ad annak a magáéból.

Nem tehetünk róla, mi e tekintetben az új operaházat elsietett és erőltetett haladás jelének tartjuk, oly haladásnak, melytől mind zeneirodalmunk, mind előadó művészetet előállító nemzeti termőképességünk messze-messze hátra van.

Vajon sikerül-e valaha utólréniök: ez az, a miben mi egyelőre, mint minden erőltetett fejlődés jó hatásában kételkedünk. Erőlködésnek visszaesés, sőt hanyatlás szokott az eredménye lenni.

Egy esetben azonban talán még helyre lehetne állítani az egyensúlyt és a magyar zeneművészet és irodalom harmonikus fejlődésére hatni.

És ez az egy eset, ha már most nem fogja a nemzet minden erejét arra az egy operára pazarolni, és főleg ha nem fog az új operaház minden áron csak arra törekedni, hogy a világvárossokkal versenyezvén, mesés összegek árán az egész világról a legelső operai énekeseket erődítse a budapesti operához és mesés összegekkel a legköltségesebb új dalműveket is derűre-borúra színe hozza.

Ha így fog cselekedni: meglehet, kivívja magának azt a kétes értékű hirnevet, hogy a párizs vagy bécsi operával egyenlő színvonalon fognak állani a magyar királyi operaház előadásai. De bizony a magyar nemzeti művelődés összhangzatos fejlődésének nem igen fog szolgálatot tenni.

Hanem igen is szolgálatot fognak tenni nemzeti művelődésünknek, nemzeti zeneirodalmunkat hathatósan előbbre fogjuk vinni, ha az országos

segély egy részét nemzeti operák megírásának jutalmazására, egy kitűnő énekiskola fentartására és még legalább egy vidéki városban operai előadásoknak kellő segélyezés mellett lehetővé-tételére fordítják.

Igy (és csakis így) fog megtérülni az az áldozat, melyet a nemzet a fővárosnak és a zene-művészeknek az új operaház fölépítésével hozott. Csak eként fogjuk lehetővé tenni nemzeti zeneirodalmunk és énekművészetünk fejlődését. Csak így fogjuk harmoniába hozni a m. kir. operaházat, melyben elismerjük a magyar mű-építészeti remekelt, a magyar nemzeti általános — kulturfeljéréssel. És csak így fogjuk elérni egykoron azt az időt, midőn a sugárúti színházat valóban magyar kir. operaháznak nevezhetjük. Másként az új intézmény (nagyon félünk) csakhamar növényházi csemetének fog bizonyulni, melynek szomorú sorsa vagy csak vegetálás, vagy éppen a korai elhervadás lesz.

TIMOLEON.

## ÚJ VILÁG.

— Elbeszélés. —

Irta: TOLNAI LAJOS.

(Folytatás.)

## Hetedik fejezet.

Az átköltöztetett „Harsogó” „Mindigháti Lapok” czimmel.



É annál többet beszélt az új „Mindigháti Lapok” az üdvös Reformról, az öreg lelkész nyugdíjaztatásáról, elleneseten könnyen földeríthető bűnös ténykedéseiről, minemiek anyakönyvi kétes kiadványok, pénzharcsolások, titkos cselekedetek, számtalan szabálytalanságok.

Tehát Karikás és Olcsó urak mint megválasztott új polgári iskolai tanárok csakugyan

keresztülvitték, hogy Turjáni Vilmos ur a kegyes ifju pátronus kézi-sajtót rendeztetett be Sándor ur híres szakavatottsága mellett a legjelesebb betűkkel, formákkal s papirokkal.

A „Harsogó” összes munkatársaival átment Mindighátra s egy szép vasárnapon minden valamire való hajlék megkapta a „Mindigháti Lapok” mutatványszámát.

A ki tudja (s ma már sok helyt kezdik is tudogatni) mennyi akadályba ütközik egy vidéki lapnak föllállítása; mennyi vaskalaposságot kell ott a lelkes szerkesztőnek levernie; hány váltót kiállítania, aláíratnia, együgyű jó polgárokkal; hány szerző vacsorát rendeznie, ebédeket adnia; hány támadó, dicsérő, ócsárló, magasztaló cikket írnia és brochurókat szétküldenie a szélrózsa minden irányában: az csak a legnagyobb méltánnyal lehet oly hazafiak iránt, mint a minők Karikás ur és a „Harsogó” kritikusa, novellistája, ócsárlója, revolvere: Olcsó Ödön ur.

Napokon keresztül jártak Turjáni urhoz magasztalással, kézcsokkal, mindennemű tiszta és piszkos igérettel, míg a szép Emilia (mert ő lett a női munkák vezére) közbenjárásával sikerült az első kétezer forintos váltót az ifju pátronustól a legnemesebb culturalis czélra kicsikarniok.

Sajnálom, hogy ebben a legnagyobb akadály a szegény orthodox öreg lelkész ur volt, ki jó akarat mellett természetesen csak meg nem álmodta, hogy mi lesz ezért a culturalis fizetés.

A díszesen kiállított mutatványszám mindjárt a homlokon hozta Turjáni Vilmos ur életjáratát, a nagy alapítóét, a megye Széchenyijének geneológiáját, a pesti ifju tudós nagybecsű adatainak felhasználásával.

Hazugság volt ugyan minden tétel, de Turjáni ur úgy elhitte mégis, hogy keserű boszút forralt az iránt (s többek közt a grapsa vén pap iránt is) a ki legkisebb mértékben is kételkedni mert a drágán fizetett adatok hitelességében.

Voltak, a kik nevétek a cikket (az ispán ur után), voltak, a kik borzssztón kikeltek e nem-

telenségek miatt, de mindenütt olvasták s ez volt pedig a fő.

Turjáni urral ezer meg ezer helyre megküldette a szerkesztőség a mutatványszámot. Megkapták a képviselők, miniszterek, egyetemi tanárok, főpapok, szerkesztőségek, régi és ifju írók, intézetek, kasinók s jelesebb kévéházak. Nem épen azért, hogy a geneológiát minden olvasni tudó megismerje, hanem hogy Olcsó Ödön ur új elbeszélését: Az eladott feleség-ről mindenki olvashassa, valamint a Karikás ur verseit is a Föltámadunk címűt. És hogy lássa a közönség a szerkesztői postából: mily tömerdek kiváló íróval, államférfival, országos nagysággal áll összekötetésben Karikás ur. Következett a második cikk: Reformunk Lénárt Pál diplomatikus segéd-tanár tollából. Ebben a legnagyobb magasztalások szóratnak tele marékka egy híres papra, valami Réz Mózses urra, ki nagy szónok, nagy tudós, jeles hazafi s ki epochalis munkán töri a fejét jelenben is — és a legnagyobb döfések ajándékozgatnak holmi maradi vén papoknak, kik valóságos mételyei a kor-nak. Oly vonásokkal van ez a vén ember lefestve, hogy a vak is ráismerhet benne a mindigháti vén papra. Fölvettetik a járásbírósi szék hely kérdése — és egyenes czélzás történik az erre egyedül alkalmas Mindighátra. Fölvettetik a tűzoltó ügy, mely a mai kor legégetőbb kérdése, s mely gyors megoldást követel. Mily kitűnő főparancsnok lehetne mindjárt nagyságos Turjáni Vilmos ur. Hogy állana ennek a felséges fején a felséges lófarkas sisak! Egy tűzoltó banda pedig, mint a napi kenyér, oly-szükséges. Gyors megoldást kérünk. Fölvettetik a papválasztás ügye, mely haladást többé immár nem szenvedhet. Ajánlatok derék diplomás segéd-tanárokról. Különösen a híres nevezetes Réz Mózses sógoráról. Gyors megoldást kérünk. Fölvettetik — minden fölvettetik, csak az iskolákról nincs egy szó is. Következik egy hatalmas levél Debreczeni Nagy Mihálytól: Megyei miseriák czim-mel. S megkapja benné a főispán a legfurfangosabb prókatori kifejezésekben a magáét. Egyenes

## TÁRCZA.

## VAJDA JÁNOS LIRÁJA.

(Folytatás és vége.)



Hangulatteljes, szép költeménye még, mely szintén ide tartozik: „Mily vidám, örömtelt” czimű. Könnyed menetelű, összesen 4 versszakból áll, bánatos hang vonul rajta végig; valami sejtésszerű van kifejezve benne, hirnöke e kis költemény is akkor sokak által előre megjósolt forradalomnak, így jóslá meg Petőfi is több költeményében a kitörendő szabadságharcot. Mondja Vajda:

„Vörös az ég alja,  
Szélvihar lesz holnap:  
Azok a vén romok  
Mind, mind leomolnak.”

A jósló tehetség több költőben található fel. A költemény fokozottabb érzelmek eredménye, mint a próza, épen ezért a közönséges próza írónak ajkairól neveltségnek tűnhetik fel az efféle; míg ezt tán kinevetjük, addig a költő ilyszerű szavaira lelkesedünk, őt mindig meghallgatjuk.

Vajdát Heineval vettem össze; sok tekintetben hasonlók, van sok, mi megkülönbözteti őket. Heineban nincs meg a természet ama véghetlen

szeretete, mi Vajdában nyilatkozik. Heine nem oly hazafias. Vajdánál az említett világnézet tisztultabb; sok költeményén csak megható, bánatos hang vonul végig. Vajda tehetségesebb, őt hevitik a magasabb eszmék is. Mi a költés főkélléke: a metaforák, hasonlatok jobban ki vannak dolgozva. Hasonlit philosophiai irányu Petőfiéhez, méla borongása Tompáéhoz, jó humoru néhol, e tulajdonát Aranyéval lehetne összevetni. A hatás elérésére nem használja a gúnyt oly gyakran, mint Heine. Költeményeit legtöbbször egy-egy képpel, fokozással vagy ellentéttel fejezi be:

„Az ég neki kedvez, szereti látom;  
Ő meg azért is — engemet szeret!”

Vagy:

„Szerelmemmel halni is  
Sokkal többet érhet,  
Nem szeretve senkitől —  
Mit ér ez az élet!..”

A pessimisticus irányu fokozatosan nyilvánul költeményeiben. A „Sirályok” czimű részben csak valami méla borongás található, sok itt a szép, hangulatos költemény. Csak két-három költemény van itt, mely szilajabb, határozottabb hangú, mely kifakad hévvel:

„S ekkor — miért becsoréltem minden  
Igaz életkincset botoron:  
A koszorut, a gúny koronáját  
Összetiprom és megátkozom!”

Vagy:

„S majd ha általános éj lesz,  
Élesen fölkapzagoonk;

És ha e kacaj sem ébreszt,  
— Sirnék majd, de nem tudok!”

Kiválóbb költemények e szakaszban: „Száll a hegyre,” „Mily vidám, örömtelt,” „Fejem fölött a nap,” „Istennek hála,” „Mi vagy te eddig mult időm,” mely rokon a Petőfi Szalk-Szent-Mártonban írott rövid philosophiai irányu költeményeivel; épen olyan szabad formában van írva, mint azok, de rimtelenül. „Meglátogattam szülőmet,” Petőfi könnyed menetelű költeményeihez hasonló, félig tréfás, félig humoros. „Jár utánad, jár a képzelet,” „Száll a madár,” meg „Bujdosik a falevele,” a dal igen szép példányai, könnyedén, hangulattal, kellő rövidséggel vannak írva:

„Bujdosik a falevele,  
Viszi a tél fagyos szele;  
Gyászkiéret meg utána,  
Vándor felleg barna árnya.”

„Viszontszerelmem” cz. költeménye „Mi vagy te eddig mult időm” czimű, már említett költeményével rokon. Mindkettőben sikerült kép található. „Behorult az ég fölöttem” félig lírai, félig elbeszélő költemény. Terjengős kidolgozása van. A nándorfehérvári eseményt tárgyalja. „Hej, de nem így volt hajdanában.” Szép metaforákkal, hangulatos véggel van dolgozva:

„Mert, mintha fenyves erdőm járnék,  
Hol szemfedőként leng az árnyék...  
Egy bujdosó nesz súgja rája,  
Hogy koporsó lesz minden fája!..”

A „Szerelmem átka” czimű szakasz Vajda sze-

sértés sehol, de támadás, mint a kutyáé — mindenütt. Mily nagyszerű főispán lenne a kitűnő Turjáni Vilmos ur, kinek egyik öse különben is nádor volt. A mint ezt legközelebb egyik ifju történéstünk oly gyönyörűen megírta — s valahol be is mutatatta az ifju akadémikusok ősz apja által.

Következtek ezután kisebb-nagyobb piros-tójasok Péter, Pál ellen; ujdonságok kisasszonyok ellen és magasztalások oly üzletekre, hol a szerkesztőség maig is érdekelve van.

Egy cikk szót tesz az állandó színház kérdéséről is Fejes ur tollából.

Berekeszti az egészet az oldal zárlapon Sándor nyomdász ur fényes önmagasztalása.

Hirdetések. Cseh Gáspár ur hirdeti legújabb művét: „Egy napszamos tanerő — vagy Mosdik a varju.“ Nagy feltűnést keltett röpirat. Méltó, hogy minden könyves asztalon ott álljon — írja egy ujdonság oda bent. Kalaposok hirdetik legremekebb műveiket, vasárusok, posztósok, vendéglősök, finom, finomabb, legfinomabb, utolérhetlen cikkeiket jóval a gyári áron alól . . .

Lehet képzelni, hogy ily tartalmas mutatványszám még a híres Csütörtökvasáron is számot tenne.

Karikás ur az egyik utcában, Olesó ur a másik utcában ló-fut és vízi házról-házra a Mindigháti Lapok-at.

— Olvasta ön? Tessék olvasni. A vén pap... Hah, hah!

— Olvasta ön? Tessék csak. A főispán... he, he!

Olvasta ön? Tessék a tüzoltóságról. Még a nőket is beosztjuk. Hogyne, Hisz Egerben a nők voltak, kik tizesöt szórtak az ellenségre... Tyhüh, tyhüh!...

Olvasta ön? A járásbiróság... Aj — aj... És mindenütt a „Feltámadunk“ vers és „Az eladott feleség“ című novella volt megkék és veres plajbászolva.

Mindenesetre a kinek szeme volt: e két kitűnő cikket olvasta legelsőbben is.

Mindighátat e rendkívüli esemény fenekestől felforgatta.

Az emberek — szerencsére — sehol sem oly jók egészen, hogy ne örvendenének a más szegényén, kárán.

— No a kevély főispán ugyan kikapta — mutatá új kastélyában Orosz ur a pompás mutatványszámot vendégeinek, sőt a szomszéd boltosnak is. Olvassa Móricz, olvassa. De hisz itt nem fog basáskodni ezután, Mindighát nem a kis somfai uradalom. Becsülöm ezt a lapot. Ilyen kellett volna ide már régen; ember, a ki megmondja az igazat. Debreczeni... Debreczeni... hm, ugyan ki ez a Debreczeni Nagy Mihály? Meg kéne ennek is aranyozni a száját. Hm! szeretném az alispán uramat akasztani a tollára. No, no csak jól megy.

És szokatlan öröm töltötte be az öreg tisztaság szívét. Kézről-kézre vándorolt a lap és szólták, szapulták bátran a főispánt, de a zsarnok alispánt is, a kitől eddig mindenki rettegett. Egy dolog esett szomoruan, hogy Turjáni... micsoda? Kölyök az még... .

A káplán ur alázatosan átbálagott a gazdag Szabó Gábor uramhoz, ki évek óta háragszik az öreg papra, a mért ez bizonyos dupla feleségekről prédikált.

— Tetszett olvasni ezt a felséges verset, Szabó ur?

Hogy olvasta volna, kellett is annak vers. Oda is kanyarodott hamar a derék ifju pap a Lénárt Pál ur gyönyörű cikkéhez.

Felordított örömeiben a vén paraszt, s öklével csapott a lapra.

— Kihordjuk a vén gonosztevőt. Így olyan ember kellene ide a mi falunkba, mint az a Lénárt. Hát honnan tudja az, hogy ez a vén pap annyi istentelenséget követett el?

És nagy örömmel taglalták a szegény öreg pap bűneit, melyekről eddig senki sem tudott a faluban.

Még azon délután gyüleseztek a jobb gazdák Szabó uramról és el lett határozva, hogy a vén kihordódik szentgyörgynapra.

Kapott különben ilyen mutatványszámot minden gazda bőségesen.

Patkós Lajoséknál a járásbiróság dobogtatta a sziveket. A postamester akarta kiadni új házát és betenni korcs fiát valami jó hivatalba, Patkós ur is hivatalt keresett és Parrash ur is és Józán Gábor volt szücsmester is.

— De hogyan, mikép lehetne ez minél hamarabb — sürgeték az urak egymást.

Oda került Karikás ur. Az kifejtette, hogy egy vagy másfél év alatt ezt ki lehet vinni, ha Turjáni urat előbb megválasztják követnek, azután kinevezik főispánnak, azután bejut a miniszteriumba. Agitálni kell, agitálni, ez a fő — és terjeszteni a lapot.

Ott mindjárt ez utóbbi érdemben meg is indultak derekasan.

(Folytatása következik.)

## SZERETLEK ÉN.

Szeretlek én téged nagyon,  
Kimondani nem is tudom;  
Hogy kimondjam, a mit érzek  
Rövid arra ez az élet.

Ha életünk nagy időre  
Nyulnék bé a jövődbe,  
Nem évekre, nem napokra,  
De reneteg századokra;

S míg telnék az évek sora,  
Egyebet se tennék soha,  
Csak nap keltén, nap lementén  
Hű szerelmem festegtetném:

Akkor is a végső napon  
Igy kellene sóhajtanom:  
„Mért ily korán sirba memem!  
Valamit még elfeledtem“... .

JAKAB ÖDÖN.

relni liráját foglalja magában, valamint a 3-ik rész „Új dalok“ czimvel. Itt már sokkal fokozottabb a pessimismus felé a hajlam, a gúnyos részletek is erőteljesebbek:

„Oh, tudás, megátkozott fa,  
Elveszett paradicsom!“

Vagy:

„Átkozott legyen hóhérod —  
Elitelt — elkárhozott láng.“

Különös, vaskos realismusnak tűnik fel az ilyen; mint Heine szerette a hóhér leányát, úgy Vajda is megénekli a hóhér kezére került, elkárhozott lányt. Ezen 2 szakaszhoz tartozó költeményei közül több gyenge compositioju van, némelyeket egészen ellapít, az érzelmeket, gondolatokat bennök nem rendez; ebben a hibában vannak különösen elbeszélő költeményei. „Szeretlek, szeretlek régen.“ „Mint az erdő napsugártól“ ilyenek. Utóbbiban részletesen tárgyal egy erdő égést s utána veti, hogy olyan az ő szive is. A leírás elég élénk, de maga a vers tartalmatlan, kevés cselekményű. E szakaszoknak is megvannak gyöngyei mindazonáltal. „Szeretsz-e te“ vagy „Ver az isten engem,“ „Szegény öreg koldus,“ „Egyszer megölelni,“ „Szerelmem, szerelem, édes élő méreg,“ „Nem viszem bánatom meghalni közéték“ közül mindenik sikerült. Nem hiányzik ezekben a szép metaphora, eleven kép, a gondolat, az érzelem, — egyáltalán a phantasia gyors működése, s mi a dalnak egyik fő kelleke, a könnyed folyás sem. Ezek közül tán

legjobb a „Szegény öreg koldus“ című. Kitűnő compositioval van ellátva, a fokozás a refrain által nyilvánul benne, mi gyakran a népdalokban is föltalálható.

„Szegény öreg koldus,  
Csak az inség tartja;  
Könyörülő világ  
Könyörülj meg rajta!“

Valakinek esendül  
A lélek harangja, —  
Könyörülő isten  
Könyörülj meg rajta!“

Az én szép szeretőm  
Kiadott én rajtam;  
— Könyörülő halál  
Könyörülj meg rajtam.

Az ily természetes, törül szakadt szüleményei a léleknek, mindenki szívében rokonszenvet ébresztenek fel; mondja bánatáról:

„A hol még embernyom  
A fűvet nem érte,  
Elviszem meghalni  
Erdő közepére.“

„Költő barátomhoz,“ „Angyal jár a földön,“ „Én teremtem,“ „Annak sirján, kit ő szeretett,“ mind pessimisticus irányuk.

Mondja:

„Méz-harmat csillog a gazon!“

Vagy:

„És tán nem is élek én már,  
Csak a sirból emlékszem rád!“

Legérdekesebb költeménye az utóbbiak közt a „Sirból“ című, hol a helyzettel hat; a phantasia nyújtotta tárgyát. Tartalma: Meghalt már; mi jó pihenni a csendes vidéken, hol még a fű is altatót zenél, mondja: a feje sem, a szive sem fáj; de megszólítja kedvesét, — tegyen valamit dereka alá, mert a vér, mi kirohan szívéből, úgy borzogatja; vagy mossa föl a vért, — ha valaha szeretted őt; aztán sietteti, hogy minél hamarabb végezze a táncot oda fenn, mert jó az álom, melyet együtt alusznak, s melyből nem ébrednek föl soha.

Rapsodia a költemény, hasonlít, mint egyszer már említém, a Petőfi „Órült“-jéhez; hangulata nem oly szilaj, nem oly világra szóló, sokkal alanyiasabb. Rövid határozott mondatokban van megírva. Compositioja ennek is megvan, habár nem oly bonyolult, mint az „Órült“-é. Formája rendezőbb. A versszakokban 3 sor van, rimelnek egymással; fordul elő oly sor is, mely rímtelenül áll, de ezáltal még nő a költemény értéke. Kiváló becése, hogy hangulatos mindvégig.

Vajda János a lira terén remek, elbeszélő költeményeiről, valamint prózájáról is, csak mint másodrangu termékekről lehetne szólni; tárgyalásukat elmellőzöm.

KOLOZSVÁRI ALADÁR.

## A NAGYBÁCSI ELBESZÉLÉSE.

— 1884. —

LEIRTA: FERENCZI ZOLTÁN.

(Folytatás.)

V.

**E**z a viharos nap volt az utolsó derült nap a lányka életében s talán az enyémében is.

Természetesen újra ígéretet kelle tennem, hogy naponként elmegyek Décseynéhez, hogy ő láthasson.

— Úgy sem kell sokáig — mondá szomorú mosolylyal — ide-oda bemegy Kolozsvárra, aztán úgy is mindennek vége lesz.

Én idegesen, majdnem haraggal mondtam, hogy ne beszéljen nekem a halálról. Soha sem kedvettem azokat, kik a küzdelem helyett mindig meg akarnak halni s minden szenvedés a sir partjára dobja őket.

— Jól van, hát nem beszélek róla többet. Nem mondok semmi olyat, mi magának nem tesz; de ne haragudjék, ha csak olyan okosan beszélhetek, a mint tudok.

Persze, ez világosan igaz, hogy mindenki csak oly okosan beszélhet és tehet, a mint tud. De meg a gyermekes megadás ez egyszerű válasza majdnem azért bosszantó, hogy nem lehet haragudni rá. Hiszen haragról nem is volt szó, csak valamivel több erélyt szerettem volna e lányba az étellel s a nélkülözésekkel szemben, de a nem viszonzott szerelem, még a szerelem erélyétől is megfosztotta. Érezve azt, hogy én őt viszont szeretem, megtudott volna a gyenge teremtés küzdeni a félvilággal vagy legalább lett volna hozzá elhatározása és merészsége. Úgy tudva, hogy én szenvedek, hogy szenvedéseimet enyhítse, bejárta volna a föld kerekét, hogy keresse a gyógyító növényt vagy ha haragudtam volna rá, eltúrta volna, hogy fát vágják rajta, csak megtúrjem magam mellett. A szerelem teljes megadása, lemondása, önzetlen magamegsemmisítése, mondhatnám egy más ember akaratába való teljes felolvadása volt meg benne, minőről még tudásom nem volt.

Ha több erély, több akarat van a lányban, nem tette volna magát semmivé s engem boldogtalanná, kinek e pár hétről egy egész életre való emlékezete van.

Másnap tehát elmentem Décseynéhez. Az ajtóhoz érve már heves szóváltást, illetőleg Décseyné heves korholó szavait hallottam. Gondolkozni kezdtem, belépjek-e vagy nem. Az előbbire határoztam el magam. Kopogtattam, szokásom ellenére. Két mondás hallzott fülembé, mielőtt beléptem. A lány hangja, ki ezt mondta:

— Kiméljen, asszonyom, minden szentekre kérem, csak kíváncsiságból tettem.

A Décseyné, ki ezt felelte:

— Takarodj ki, nem vagy érdemes, hogy lássalak, megcsaltál, elkergetlek.

Benyitottam. A lány gyorsan kifutott, Décseyné haragosan és kipirult arcczal állt előttem. Kezét sem nyújtva s nem is köszönve, szolt:

— Oh, hogy épen ön! Érzem, hogy igazolnom kell magam. Szégyellem, hogy így lát. Bár soha se kellett volna látnom e leányt, ki bizalmammal ily úttal visszaélt.

— Hogyan? — kérdém, miközben éreztem, hogy vérem ingerlődvé kavarog.

— Haza jövök s a mint nyitok be az ajtón, mit látok? E haszontalan cseléd a tükör előtt az

én kék selyem kendőmet és melltűmet próbálgatta, világosan lopás czéljából.

— S nem valószínű — kérdém hevesen — hogy csupán kíváncsiságból tette fel?

— Nem, épen nem valószínű. Ne is próbálja menteni. E leány család, ravasz kigyó, sőt több, ki visszaél asszonya bizalmával, ki lopva, éjjel távol jár s erkölcstelen gyanut dob házamra s kísérletén kapom a lopásnak.

— Róza, csillapodjék, e leány se nem erkölcstelen s még kevesbé tolvaj.

— Honnan tudja ön? E szunyi pofa alatt egy egész halom rossz rejtezik. Most világos előttem, hogy egy s más a háztól szintén általa veszett el. Úgy kell lenni, más nem tehet.

— Eh — mondám haraggal — ön ingerült s valótlán dolgokat beszél.

— Talán bizony érdekében áll, hogy mentse e leányt? Akkor más!

— Róza, esküszöm, hogy e leány nem lopott s nem erkölcstelen s ha mégis hiszi, az csak onnan van, mert önnek jól esik róla rosszat tenni fel.

Éreztem, hogy mindennek vége van. E párbeszéd egy fél perczet nem tartott, de határozott az egész életre. Décseyné szótlánul kiegyenesedett, majd reszketni kezdett s ájulva esett a padolatra. Én fölemeltem, a pamlagra fektettem, csengettem, egy cseléd bejött.

— Asszonyod — mondám — hirtelen rosszul lett, dörzsöld hideg vízzel és eczettel a homlokát, míg magához tér.

Ezzel eltávoztam s többé soha se voltam nála.

VI.

Gyásznapok jöttek. A következő éjtel és napot óriási nyugtalanságban töltöttem. Egész nap bolyongtam, hogy a tett mozgás csillapítsa felindulásomat; de nem tudtam magamon uralkodni. Szerettem volna jéghideg vízbe ugrani vagy vágató paripán rohanni vagy fejemet egy sziklához verni, hogy fájjon, kinezzen, kétségbeesjen, csak megnyugtasson belől. A következő éjtel már csillapodtam. Elaludtam s kínos, narcotikus álom borult szemeimre, melyekben magamat a legszörnyűbb helyzetekben láttam. Egyszer azt álmodtam, hogy egy mélységbe estem lefelé, szitról-szirtre csapodtam, a mig egy bokorba fogózva ájulva feküdtem órákig, legalább úgy tűnt fel. A másik perczben halottas házba léptem, gyászolók csoportja volt ott, kik siránkozva nyögtek egy holttest mellett, ott anyám is görcsös zokogásban. Én oda megyek, felemelem a halott leplet megnézni, hogy kit gyászolnak és magamat pillantottam meg. Kinlódtam és nem tudtam megmondani, hogy ne sirassanak, mert ime élek. Majd azt láttam, hogy egy nagy kardot tartok kezembe s vivok valamely álcázott ellenséggel; én felé vágok egész karaggal, mellét megnyitom s a seben kiszakadt belőle nyöszörgés nélkül az élet; én oda megyek megnézni, hogy kit öltem meg s a megölt — egy nő, a szegény leányka. Erre emberek rohannak elő, durva hangok ordítják: „fogjátok el, fogjátok el, a gyilkos ez itt, ez a májképű fickó.” Én menekülni próbáltam, emberfeletti erőfeszítést tettem; de lábaim gyökerekké lettek, tettem ólomná, csak szívem élt, vert nyugtalanul, kinlódott, nyögött, — a mig fölébredtem.

Felöltöztem s egy sétat tettem messze lefelé az országúton. Mire visszatértem, már magasan állt a nap s a kapunál egy paraszt asszonyt láttam a kapufélfához támaszkodva. A köténye szélét tépdesve sirdogált.

— Maga ki és mért sir itt a kapuban?

— Én a Julcsa nagynénje vagyok, nálam fekszik.

— Fekszik?

— S az urfi nem tudja? Valamit csinált magával, nagyon beteg, nagy szaggatásai vannak, talán meg is hal. Engem azért küldött, hogy az urfit szeretné látni s itt állok már nagy ideje; de nem mertem bemenni.

Roszat sejtve, tüstént rendeletet adtam, hogy a szomszéd falusi körorvos után menjenek s aztán mondám:

— Menjünk.

Az asszony vezetett le a dombon, a falu széles utcáján, majd jobbra be a patak mellett az urasági majorok mellett, tovább át az ingó pallon, keresztül léptünk vagy öt árkot, átmásztunk egy kerítésen, végig mentünk egy kerten a törökbúza vetés közt; elhaladtunk egy nagy nyárfa mellett, mely borusan rázta lombos fejét, legalább úgy tetszett; megugatott egy csomó láncos kutya, hosszasan felvonitva; egy néhány oláh csendesen köszönt, aztán megfordult és utánunk nézett s aztán megérkeztünk a paraszt magyar házak egyikéhez. Beléptem az alacsony ajtón át a pitvarba, azon át egy más alacson ajtón a jól kisöpört egyetlen szobába, hol az egyetlen összetakolt ágyon feküdt szörnyen összeroncsolva, megviselve a szegény gyermek.

Leültem az ágy melletti padra s szótlánul néztem e beteg gyermeket. Mindjárt kitaláltam, hogy mi történt.

— Köszönöm, hogy eljött, maga oly jó, mint az áldás. Klári néni, hagyjon egyedül, valami mondani valóm van.

Az asszony kiment.

Úgy szégyeltem maga után küldeni; de nem tudtam meghalni, hogy ne lássam. Tudtam én azt jól, hogy lesz valami addig, a mig elmenne s lett is. Most már szabad ugy-e akármit beszélnem? Csak azért kértem, hogy megmondjam, ne higgyen asszonyomnak, én nem akartam elvenni azt a kendőt, a mint felpróbáltam. Ez is csak azért volt, mert tudtam, hogy maga szereti a világos kéket s meg akartam nézni, hogy nekem selyemből vajon hogy állna. Az isten látja lelkemet, hogy csak ezt akartam. Azt hittem, az ég szakad reám, a szegyen miatt. Csak arra kértem, hogy magának ne szóljon, mert én becsületes leány vagyok s az még nem hibám, hogy magának tetszeni akartam, hiszen ő is akart s aztán én megszenvedek érte; de nem panaszkodom, magam szereztem. Tudtam, hogy mindent el fog mondani s én is tudtam, hogy meghalok. Én nem viselhettem el a szegyet, hogy rosszat halljon rólam, nem az lehetetlen. Ide futottam nénémhez, elmondtam, hogy elkergettek, de semmit egyebet és aztán levakartam sok-sok gyufának a fejét és megittam. Most már mindegy nekem, hogy mit gondol a világ, az Isten tán megbocsát s maga ne higgye, hogy rossz voltam.

— Oh gyermek, gyermek, hiszen én nem hittem, tudod-e, hogy én leszidtam asszonyodat, hogy vádolni mert; ki tehetné kezét inkább a tűzbe érted, mint épen én, én, a ki ismerlek, kinek felnyitottad szivedet. Hogy tudtál kételkedni?

Boldog mosoly futott át a leány arcán, nagy kinjai enyhülni látszottak. Aztán tejet kért s én csendesen felemelve fejét a vákosról, inni adtam. Kevés vártatva így szolt:

— Istenem, bár még élhetnék, mégis olyan boldogság élni. Olyan ifju vagyok a halálra; de már vége!

— Elküldtem a doktor után.

— Az már késő. Nekem nincs más útam s itt a földön nincs mit keresnem. Megédesítette életemet az, hogy szerettem s megédesíti halálomat, hogy hisz nekem. Eljön a temetésemre? Nem fogja szégyelni? Oh Istenem, beh szép volna még élni hosszasan, boldogságban s nem fekünni olyan ifjan a sírba. Mondja, megmentene-e engem, ha tudna.

— Oh gyermekem, ne tégy ily gyötrő kérdéseket! Nem érzed-e, hogy nincs, mit meg ne tennék?

— Úgy van megtenne, érzem, előttem most már nincsenek titkok. Tudom azt is, hogy mi az, a mit szívében rólam őriz. Hála Istennek, hogy úgy halok meg, szeretve és hogy mig éltem, szerettem. Mit is tudtam volna én csinálni e nagy földön szerelem nélkül. Magának egészen más, volt más dolga is; de nekem semmi, csak ez az egy.

(Folytatása következik.)

### A harang a költészetben.

**K**ösdálatos valami az a költészet! Sokan elmosolyodhatnak, hogy így nevezem a művészetek nagy organismusának szívet, a tökéletes művészetet! De azért neveztem így, mert nem tudtam találóbb kifejezést adni sem egy, sem ezer szó által. „Megtestesülése annak, mi az ember szívében leghensőbb s gondolatában legistenibb; mi a látható természet részeiben legmagasztosabb és hangjaiban a legdallamosabb. Érzék és érzelem, szellem és anyag egyszersmind; a szellem ideája, a lélek érzelmé, a képzelet képe és a fül zenéje.“ „Csodálatos valami,“ mert mindaz, mi a szívet fel-emeli a boldogság honába vagy lesújtva a kétségbeesés tengerébe, hatalmában van! . . .

Magával ragad oda, honnan alá jött, a csillogok honába, bejárja a kéklő mindenséget s le száll ismét a földre, de nem azért, mintha elfáradt volna, hanem hogy magához ölelve mondja el azt, mit az ihlet az ajkra varázsolt. És ha eltöltötte a gyarló keblet magasztos érzelmekkel, a képzelet szárnyain történelem és monda világánál a multak sötétjébe száll s letűnt századok színterét tárja fel szemünk elé. Látjuk elvonulni hősök büszke csapatját. Halljuk az összecsapott aczél pengését; a megsebzett halálhörgését, a győztes üdv-ri valgását oly tisztán, hogy önfeledten vetjük magunkat a képzelet bűvös világába.

S ha a multat jelenné varázsolta, az idő korlátain átlépve titkos jövő kéklő leplét igyekszik feltárni, hogy a lepel mögött tátongó vészgödröt a szegény nép jókor megláthassa.

És ha már bebarangolta az eget és a földet; jelenné bűvölte a multat; áttekintett a jövőbe, az emberi szív mélyébe bocsátkozik, más alakot öltve magára és annak drága kincseit aknázza ki és hozza felszínre; vagy pedig a mélyben lappangó undok szörnnyeket, melyek a drága kincseket őrzik, hurezolja elő, melyeknek látása remegésbe ejti az érzékeket és kétségessé teszi a gondolkodót, hogy ezek is emberi keblet lakói!

Az eddigiekben azt akartam jelezni, hogy a költészetnek, minden tárgya, a mit csak rövid ember én szavakban képes kifejezni.

A nélkül, hogy felmutatnám vagy csak meg is kísérténém felmutatni azt, hogy mennyiben tárgya a külső természet és az emberi belvilág a költészetnek, egy ugrást teszek és a külső természet egyik tárgyát, a harangot kísértém felmutatni a költészetben.

A harang a költészet szép tárgyai közé tar-

tozik, mivel a szép tárgyak sajátosságai közül t. i. a fenség, kellem, tragikum és komikum közül nemcsak valamelyiket, hanem a komikumot kivéve, mindeniket feltalálhatni benne, jóllehet a tragikum csakis öntudatos lénynél fordul elő! A fenség, kellem és tragikum zeng fel mindig hangjában és ez az oka annak, hogy a hang által felkeltett érzet meg nem határozható, valami mystikus.

A fenséges, a magasztos mindig jelentékeny helyet foglal el a harang accordjaiban és így az általa felkeltett érzet is tiszta, nincs vegyülve idegen elemekkel. A harang által felébresztett érzet-höz a nemtelen érzet legkisebb paránya sem tapad, miként nem tapad a föld sarából a rajta játszó napsugaraihoz! Azonban, hogy a harang által támasztott érzet tisztult, mint az olvasztó tégelyből kikerült nemes ércz, hozzá járul az emberi szellem fejlettsége s különösen a vallásosság, mely a szív minden dobbanásában benne van és mely szerint kell az embernek minden tettét végezni. Továbbá hozzá járul azon tisztület, melyet érez, a legelfáultabb kebel is azon eszme iránt, melyet a harang hívogató szava ad tudtul. A bölcsőben ideoda rengő tehetetlen csecsemő figyel már a harang kongására és az ártatlan gyermek-kebelbe öntudatlanul szívárgott erőtelen hatások nem enyésznek el nyomtalan, sőt inkább erősödnek és erősítik a keblet, míg a léleknek eredeti sajátosságai nem válnak.

Érzéketlen kemény ércz és a szív mégis annyira érzi minden egyes kongásában alvó bánatát, szunnyadó fájalmát, rég eltűnt reményét, fájó csalódását, hogy viszhangra kél és az esdeklés szárnyain emelkedik égfelé. A pajzán gyermek kötelénél fogva ide s tova ránczígálja és mégis a zavart kongás magasztos dallá cseng össze.

Majd mélabúsan búgva zondul  
A nagy haragnak mély szava;  
A tő megrendül hallatára,  
Remeg a sziklák érzefala.

Ah mennyi bű, ah mennyi bánat  
Zúg e hangokon szerte szét!  
Ah mennyi vigasz, bátorítás  
Hallatja bennök énekét!

Komócsy J.

Az emberi szív mély titka az, hogy kedélyhangulatát szereti a természet tárgyaiban is föllelni. Jól esik az embernek, ha örömben nemcsak barátai osztoznak, hanem a természet élettelen tárgyai is. Ha szíve kellemes érzetek édes honában van, úgy tűnik fel előtte, hogy mindenki és minden boldog, mint ő. A virág érette nyílik, a madár nem fájalmát panasolja, hanem boldogságát éneklé. De ha a bánat „tépi, dulja“, mindent szenvedni lát. A kis virág kelyhén a rezgő harmat nem öröm, hanem szenvedés könyve; az esti szellő nem az alkony boldog suttozása, hanem a szenvedő panasza.

A természet tárgyai közül a harang az, mely az emberi kedélyhangulat minden árnyalatát a leg-hivebben visszatükrözi. Mihelyt a kedélyhangulat megváltozik, azonnal másképen szól a harang is. Mint Schiller mondja:

Nevünkro vall, reánk köszönt!  
Bejárva szívet, keblet,  
Megosztva a búsongók bűját,  
Tulzengve minden énekét!  
S mit ember ér vigan, remegve  
E gyors viszontag életet!

Ford. Gáspár Imre.

Az ártatlan gyermek saját gondolatát hallja az estharang hangjában és addig elmondja „tang, lang“ vagy „vidd el, dugd el“, hogy elfáradva a hanggal együtt elszenderül. Jól emlékszem, gyermek éveimben sokszor jutottam azon édes csaló-

dásba, hogy azt hittem, falunk nagy harangja az én gondolatomat adja tudtul a falunak. Akárhányszor úgy tetszett, mintha a szó értelmét még színeznél is hangjával és minél inkább figyeltem hangjára, annál inkább kivettem gondolatomat az ideoda bongásból.

A gyermek évek elmúltával, a harang is mást mond! . . . Az ifjúvá serdült már kezdi feledni azt, mi régen egyedüli örömet okozott. Nem a rét pillangói után szaladgál már, mint régen, mikor nádparipán fűzfásipot fujva bejárta a tarka mezőket. Lelkére titkos bánat hullatja forró könyeit, vándora lett egy magánynak; s bár egy szó boldoggá tenné, kerüli a társaságot! . . .

Vágya tiszta, szent reménye! bárcsak örökké zöldelne az ifjú szív első szerelme.

Milyen szépen mondja Petőfi:

Néma csendes a világ körülöm  
Távol szól csak egy kis estharang  
Távol s szépen, mintha égből jönne  
Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez  
Ábrándos hang jól esik nekem!  
Tudj' Isten, mit érzek, mit nem érzek,  
Tudja Isten, hol jár az eszem.

Mennyi reménye van ilyenkor az ifjunak! Kebelében véli a világot s úgy tetszik, mintha most pirosabb volna az ég hajnal jöttekor, édesebb szava a harang! De ha a keserű csalódás szíve tiszta érzését megsérti vagy a sors attól fosztja meg, kiért élni vágyott, oh akkor lelke borujában keresi azon magányt, mely sivár, mint gondolatai, mert még nem tudja azt, hogy a bánatért még ki is nevetik!

Nem nézi el hosszasan a tova szaladó bérczi patakot, mely partjain virágokkal csokolózik, oh mert az fájalmát csak sulyosbitja, szívet inkább vérzi. Kerül mindent, mert minden csak annak emléket költi fel, a kivel mindene elveszett. Minden fájó emléket idéz fel; a hozzá tévedt bústompa hangja is a síró haragnak:

Nem hallottam soha ily bús harangszót  
Temetőbe kísérnek egy koporsót.  
A koporsón piros rózsakoszorú,  
Kisérőin sötét bánat, sötét bű.

Fájdalma nem pihen, szüntelen marcangolja; minden harangkongás azt juttatja eszébe, kivel mindenét elvesztette; vágya is csak még egy maradt meg . . .

A toronyban delet harangoznak,  
A fejem tetejére sít a nap.  
Hej, ha olyan közel volna sírom,  
Mint a milyen rövid az árnyékom.

Élet, élet, áldástalan élet!  
Számódasod velem mikor végzed?  
Mikor mondod: menj Isten hírével,  
Porladozzál porló szeretőddelel.

Petőfi.

Kerüli a zajos világot, céltalanul bolyong a hokak honába, hová menni minden vágya. S égő sebére kinzó olajként:

Bústompa harang konog a faluban,  
Uj gödröt amott komor emberek ásnak;  
Gyász hangja kíséri áhitatosan  
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szívemnek aligha esaland:  
Nem messze lehet keze már az időnek,  
Mely engem is ágyba tesz itten alatt  
S szememre halál örök álmai jönek.

Petőfi.

Sötét sejtelmével tépelődő kebel lázálmaival pihenni nem tud. Hiába rejti el szemeit, látja a halál szörnnyét; hiába dugja be füleit, hallja a hangot, mely olyan szívzaggató volt! . . .

És a képzelődés kinos szörnnyei kifárasztva a

dult szívet, a megtört kebel álmatlan éjjelein fel-felsőhajt:

Föld alatt vagy égben szól-e hangja?  
Mert ez nem más, mint az éj harangja,  
A halálsend néma nyelve ez!

*Tompa M.*

Mig egyik ifjut a harang ide-oda bongása addig figyelmezteti a fájó emlékre, mig végre ő maga is oda tér, hová minden vágya: addig a másik mindig azon boldog pillanatot látja feltűnni, a melyben legboldogabb volt. Akkor tiszta volt az ég, a lég illatos. Képzelet tündér játéka népesítik be környezetét.

Messze hallzott az esti harang  
Mikor ajkadon csendült e hang;  
Úgy reszketett, mint harmat gyöngye  
Kis virágon elrejtett völgybe.

Az elhaló harangszó azon boldog érzetet lopja az ifjak szívébe, midőn még mindkettőnél csak a szívek beszéltek, az ajkak pedig erőtlenekek voltak az érzést tolmácsolni s csak a tekintet zavarából érthettek meg mindent.

Milyen édesen cseng a puszták harangja, midőn a kis gyermeket:

Az élet reggélén ölbe hordja  
Jó anyja hő szerelmi gondja...

Midőn az álom fátyolával fődve s még nem ébredt fel jóságos vagy fekete végzet.

De az öröm, a boldogság, hogy mivé változik s mit hoz a harang tompa nyögése, az csak a szülők reménytel keble mondhatja meg, ha a halál szemök fényét, kis gyermeköket szemelte ki áldozatul. Oh akkor:

Búsán szól az ünnep harangja...  
S mig más az ur házába mén,  
Hogy elmélkedjék a legelső  
Pünköszt csodás történetén:  
Ah, addig a mély fájdalom szól  
Emésztő lángnyelven velem...  
Kórágyon fekszik a szenvedő nóm,  
Terítőn kedves gyermekem.

*Tompa M.*

Ha a jégeső elhervasztotta a kert virágát úgyannyira, hogy még a tű feléledéséhez és kihajtásához is alig van remény: oh akkor a harang, melynek hangjánál kísérték ki oda a fésző rózsát, hol örökösen virít, kinzó hangjával a kétségbeesett szívet marcangolja. Sőt halálos sebet is okoz nem ritkán.

A szegény öreg apa, ki leánya kezét megtadja kedvesétől és magát a Tiszába ölte, a harang áldozatja lett. Lelkiismeretét a folytonos tépelődés, önvád nem engedte pihenni. Szüntelen hallotta a legnagyobb zene, láрма között annak a harangnak iszonyu nyögését, melyet leánya temetésén meghuztak.

Hogy zúg, hogy bűg, jajgat zagyván össze-vissza,  
Veszekszik, marcangol, a véretem issza,  
Agyvelőmet tépi.  
S tul nem rikolthatja hang, se földi, sem égi.

*Kiss József.*

A szegény édes anyja pedig, ki gyermekét a nád közé rejtette kedvese édes-mázos szavai daczára nem tudta furdaló lelkiismeretét lecsendesíteni és a szírtől lehallszó harang-hangot, úgy vélte neki huzzák:

„Hallod a harangszót? Másodszor is csendül!  
Nekem szól, nekem szól, tudom én azt szentül...”

„Átkok átkát zúgja háborodó hullám,  
Haragos nagy isten büntetése hull rám...  
Oh ha csak ez fájna! — —  
Könyörgő kis kezét, nézd, felém hogy tárja,  
Göngicslő ajka anyja keblét várja...  
Lemegyek hozzája!”

*Sziklay János.*

Az öreg Gáspár apó hasonlag a harang kongása miatt jár utcáról-utcára s kíséri a közönség részvétele mellett a harang hangját:

bim, bam, bim, bam, bim bam!...

Ki hinné azt, hogy a harang az érzelem minden magosabb nyilatkozatát felébreszti?! És ez, hogy így van, meggyőződhetünk az álta, hogy a költészet minden nemében feltalálhatjuk, kivéve azon nemét, mely a komikai elemet öleli fel.

A költészet bármely műfaját olvassuk, mindenütt megtaláljuk a harangot, mint tárgyat. Azonban legnagyobb tért hódított magának a lyrai költészetben. Ebben halljuk mindjárt, mindjárt megkondulni.

F. S.

## SALGAMA CONDITA.

*Mrs. Lizzie Chasnyneytől.*

Angolból fordította: ILLÉSY PIROSKA.



Indig megmaradok állításom mellett, hogy Angolország legkedvesebb élőkamarája volt az, a melyről beszéltek s ha láttatok volna azon a tökéletes októberi napon, mikor a mint a délutáni nap ferde sugarai keresztül szűrődtek az élénk piros függönyökön, melyek úgy ragyogtak, mint valami pompás piros kocsonya, a mint a napsugár beférkőzött a napfénybefutotta ablakon — a kicsi olomba foglalt karikákon, melynek üvege nem olyan tengervízszinű volt, mint rendszeren az ablaküveg, de sárgás, meleg színű, mint a méz. A szoba alakja, melyet a nap olyan piros és borostyánkőszin dícsénnel vett körül, szabálytalan volt, mert szögleteit tűzhely és számtalan üveges szekrény foglalta el. Ez üvegajtók megett nem vallásos művek komor serege állott, de nagy csapat kancsó, ibrik, üveg és skatulya sorakozott, jó dolgokra emlékeztető feliratokkal ellátva, vagy átlátszó oldalakon, inyesiklandólag mutogatva a becsinált, szilva, cseresznye, paradicsom, noszpolya, őszi-baraczk, kajszin-baraczk, citrom és földieper tömegeit. Hogy ragyogtak ezek, mint Alladin kertjének drágakövei, a piros és sárga színezetben, a halvány baraczklevártól kezdve, ragyogó, piros kocsonyákon, egészen az Ethiope színezetű szederizig és szalmaszin sűrűléktől kezdve a narancs marmelád és tűzszínű granatalmáig. Aztán következtek India száritott gyümölcsei, datolyák és malaga szőlők, fügek és más idegen, ki-mondhatatlan nevű gyümölcsök, zantei szőlő, és bibor-szilvák. Voltak itt furesa kis keleti stílusú csuprok, melyekben gyömbér volt, japáni dobozok a mandarinok theájával megöltve, vesszővel bevont palaczkok és török fűszerrel telt dobozok. De Honeyman asszony szenvedélye szemmeláthatólag a czukorban főttek felé hajlott. Temérdek saját készítésű befőttje volt. Valószínűleg Honeyman tiszteletes ur vagy életpárja igen szerette az édességeket. Azt mondom „szerette”, mert mikor én e gyümölcsös-kamrárt láttam, már akkor csak utódjaik éltek, Nagytiszteletű Honeyman ur és felesége, már rég megtértek atyáikhoz.

— Pompás gazdasszony volt, s minden díjat ő nyert el a kiállításokon. Mi igyekeztünk a szobát épen olyan karban fentartani, a milyenben kaptuk. — Háziasszonyaim félre huzták a czukornád vesszőn járó piros függönyöket, és én tüzetesebben megvizsgáltam az illatos, ragyogó szobácskát.

Azt hiszem, hogy ezt nappali szobának használták. Honeyman asszony igen szeretett itt ülni, körülveve gazdasszonya fáradozásainak eredményétől, mert a kandallón feküdt egy kis könyv, Dávid zsoltárai, az ő nevével első lapjain. Talán

itt üldögélve, tisztogatta malozsáit, vagy készítette befőttjeit s ruháját gondosan feltürve, vigan dalogtatott hozzá.

A kandalló felett egyszerű rámban egy elhalványult, összegyűrt levél függött. A rámban szilárd, szögletes betűkkel e szók voltak felírva: „Salgama condita.”

— Nagypapa akasztotta ide e levelet — mondta az unokák legidősebbike. — Azt mondta, hogy az az ő eczetben főtje, és megérdemel egy helyet a gyümölcs-kamrában. Salgama conditának fordította ő le latinul az eczetben főtött.

Bár a tinta elhalványult, az írást még mindig el lehetett olvasni s én nehézség nélkül kibetűztem a következő egyszerű, szerelmes levelet.

Igen tisztelt és nagyrabecsült barátnóm, Tarleton kisasszony!

Bizonyára nem ismeretlen ön előtt a barátság, melylyel én már jelentékeny idő óta viseltem az ön kedves családjának szeretetreméltó tagjai iránt. Ez a barátság ön irányában tisztelet és szerelemmél növekedett, mely, mint alázatosan remélem, a házasság kötelékében nagyobb és állandóbbá fog válni. Most érkezett a pillanat, a mikor, ha valaha, képesnek érzem magamat egy polgár, háziur és férj kötelességeit teljesíteni. Mint-hogy lelkem és külső körülményeim ilyen állapotban vannak, azt hiszem nem fog ön tulságosan hevesnek találni, ha reményeim olyan elfogadását merem kérni, a mi a körülményeknek megfelel.

Ha elhatározása kedvező lesz vágyaimra nézve, legyen kegyes írásban tudósítani erről, mihelyt lehet s akkor leszek bátor atyjához folyamodni kezéért.

Maradok, kedves kisasszony, lekötözött szolgálja, és barátja

Honeyman Sylvanus.

Igen tisztelt Tarleton kisasszonynak, Uj Brunswick, Fredericton Kormányzó-palota.

Ez volt a levél.

Mivel szemmel láthatólag jó eredménye volt, nem érttem, hogy miért nevezte el eczetes befőttnek.

Azután a levél írójának gyermekeivel, unokáival megismerkedvén, megmagyarázták az ő tiszteletreméltó nagyapjuk életének történetét Uj Brunswick gyarmatban. Minthogy a nevet megváltoztattam, nem tartom indikrecciónak, ha a világnak tudára adom Honeyman tiszteletes ur kisé különös történetét.

I-ső rész.

### Az ő sógornői.

Egy hüvös, uj Brunswicki junius ragyogó városnapján, az új gyarmat kormányzója bezárkózott napfényes, délre fekvő társalgójába, örülve nyugodt reggelének, míg a leányok a templomban voltak. Nagy hintaszékben szunyókálva, a szőlő-lugasra tekintve az üvegajtón át, Petrarca egy kötetével kezében. Avignonban képzelhette magát, mert a kormányzó tudós és világban jártas ember volt; s leányai is osztoztak a passiójában. A szobában, hol ült, kellemes társaságban volt, mert körülte mind olyan dolgok voltak, a mik leányaira emlékeztették. Ott volt Debby alacsony varrószéke, melynek hátába egy rokkát tartó alak volt festve és aláírva e szó „Szorgalom”. Mellette rendes kis munkakosara s Taylor Jeremiás, „Ductor Dubitan-tium” című munkájának másolata be volt osztva a kormányzó egy pár harisnyájába, melyet Debby ügyes ujjai csinosan megfoldsztak. A kormányzó mosolygott, a mint a furesa összeállítást meglátta. Milyen pontos, logicus, bölcselkedő elméje is volt

az ő legidősebb leányának Deborahnak, különös keveréke volt a bölcsésznek és háziasszonynak! Még a püspök is élvezettel bocsátkozott vele vitakozásba, s Debby arca ragyogott, szeme szikrázott, míg csak nem olyan szép nem lett, mint ifjabb testvére, mikor a Pelagianismusról beszélgettek a püspökkel a kávé ibrik mögött, anyja halála után, tíz esztendő óta, ez volt az ő helye.

Az atya mulattatott mosolya büszkévé vált, a mint, Pen Gainsborough által festett arcképére tekintett. Mert Pen volt a család szépsége, s olyan tartással járt, mintha mindig korona volna fején. Apja emlékezett, hogy szülőföldén Brompton Rowban úgy viselte magát a legkiválóbb egyéniségek irányában, hogy azok hálásnak mutatták magukat leereszkedéséért.

Peggy, harmadik leánya, festőnek született; még a könnyedén összekötött pamutot is, melyek himző-rámáján nyugodtak, olyan finom izléssel voltak összeszedve, mely a színek tanulmányozására mutatott.

A kormányzó büszke volt Debbyre, Penre és Peggyre, de Dolly volt kedvence, mert ő volt leggyöngédebb természetű. Rá semmi sem emlékeztette, ha csak egy kötet vers nem, mely félig el volt dugva a pamlag-vánkos alá és — igen, azt az összegyűrt, félig elégett szerelmes levelet a kandallón senki más nem hagyhatta ott, csak az a szerelmes, bohó Dolly.

Patty, a testvérek legifjabb és legkevésbé vonzóbbja épen tizenéves volt, s idáig semmiféle hajlamot nem árult el, kivéve nagy előszeretetét a csemegék iránt. Zsebei összeragadtak a czukroktól, s nyomát egyik szobából a másikba mindig elárulták a dióhéjak, almacsutkák és sütemény-morzsa. Egyidejűleg réme volt apjának és a rendszerető Debbynek.

A kormányzó leírta öt leányát, így szólván: „Debby dogmaticus, Pen aristocrata, Peggy művész, Dolly regényes, és Patty semmi, ha csak nem inyencz.“

(Folyt. köv.)

### Tóth Kálmán emléktünnepe.

Baja szept. 21.



Tóth Kálmán koszorus költőnk emléktünnepe nagy fényvel ülte meg szülővárosának lelkes lakossága.

Az ünnepre már szombaton érkeztek küldöttségek és magánosok. Az akadémiai küldöttség szombat este érkezett meg a Kiszalud- és Petőfi-társaság küldöttséivel együtt. Az akadémia részéről egyedül Vadnai jött, (Pulszky Ferenc és Győry Vilmos akadályozva voltak a lejövetelre); a Kiszalud-társaságot Beöthy Zsolt, a Petőfi-társaságot Komócsy József, Szana Tamás, Prém József és Abafi Lajos, az írók és művészek körét Sipos Antal és Kanyurszky György képviselték. Érkezéstük alkalmával Scheibner városkapitány üdvözölte őket meleg szavakkal. Fogadtatásuk igen rokonszenves és kitüntető volt; diadalívot állítottak utjukba s bevonulásukkor mozsárlövészek durrogtak.

A hírlapok tudósítói vasárnap reggel érkeztek. Ezeket Drescher polgármester üdvözölte, míg a többi küldöttségeket Szutrelly Lajos szoborbizottsági tag. Jelen voltak továbbá a főváros küldöttei, u. m. Haberbauer János tanácsnok, dr. Nagy Lajos főjegyző és Vinter Antal bizottsági tag, Bács megye küldöttsége, melynek tagjai voltak Schmausz alis-

pán, Czirfusz tanfelügyelő, Széchenyi orsz. képviselő és Hartikovics, Csupor, Latinovics Popovics, Kolozsváry szolgabírók, Szabadka város részéről Pertich polgármester, Kovácsits Ágoston, dr. Antunovits József, dr. Horváth Mór orsz. képviselő, Haverda Mátyás főgymn. igazgató; Zombor város részéről Hoffmann polgármester, Rádics főgymnáziumi igazgató és Popovics Döme; Ujvidék részéről Frankl István főgymnáziumi igazgató és Hadsics Antal. Itt láttuk továbbá Sándor Béla bácsmezei és Jankovits Aurél szabadkai főispánokat, Latinovics Gábor országgyűlési képviselőt és ezenkívül számos előkelő vendéget a fővárosból és a megyéből.

Az ünnepet reggel 9 órakor a városháza feldíszített közgyűlési termében Drescher Ede polgármester nyitotta meg, ki határos beszédben méltányolva az ünnep jelentőségét a küldöttségeket melegen üdvözölte.

Ezután Ferenczy József lépett az emelvényre s körülbelül egy óra hosszúra tartó emlékbeszédet mondott Tóth Kálmán felett.

A terem zsufolások megtelt hallgatókkal, kik Ferenczyt lelkesen megélejezték.

Innen a menet zeneszó mellett Tóth Kálmán szülőháza elé vonult, mely ez alkalomra lobogókkal és délszaki növényekkel gazdagon volt díszítve. Az emléktábla mellett függött a nemzeti színház, az írók és művészek körének, valamint Szabadka városának gyönyörű babérkoszorúja.

Ezután Vadnai tartott beszédet, majd Komócsi József olvasta fel alkalmi ódáját, mely nagy lelkesedéssel fogadtatott. Utána még a szöveget énekelték el, s ezzel az ünneplés első része véget ért.

Délben a lövőházban 250 tériért díszbeled volt. Az első felköszöntőt Jancovich főispán mondta a király ő felségére. Majd Drescher polgármester a vendégeket, a sajtó és művészet képviselőit, Szenczey Győző főgymnáziumi igazgató az akadémiát, a Kiszalud- és Petőfi-társaságot köszöntötte fel, melyeknek nevében Vadnai Károly, Beöthy Zsolt és Komócsy József választottak. Nagy lelkesedést keltett Csillag Teréz urhölgy toasztja, ki a nemzeti színház nevében Tóth Kálmán emlékére emelte poharát. Felköszöntöket mondtak még: Bartsch a tanítóképző intézet igazgatója, a küldöttségekre, Rádics zombori gym. igazgató Baja polgárságára stb.

A hangulat az egész városban lelkesedett. A hangversenyre nagyon sokan jelentek meg.

A hangversenyben Csillag Teréz, Hoffer Károly (a pécsi dalárda első tenoristája.) Matusek hegedűművész, E. Vendel tanár (czimbalmos) vettek részt.

Csillag Teréz Tóth Kálmán „Gyöngyvirág“ című költeményét szavalt s nagy tetszést aratott vele.

Hangverseny után fényes táncvigalom következett, melyen a város szépei teljes számmal vettek részt.

Szász Károly és Simonffy Kálmán az ünnep alkalmából üdvözlő táviratokat küldöttek. A kivilágítás este 7 órakor kezdődött. Legszébb volt a fő-utca, az Eötvös- és iskola-utca. A nép késő éjig tolongott az utcákon.

\*

A budapesti sírkertben, hol a költő hamvai pihennek, ma délután megjelent Vasvári Kovács István és egy egyszerű koszorút tett le az elhunyt költő elhagyott sírjára. Vasvári volt az egyetlen ember a fővárosban, a ki ma kegyeletesen megemlékezett a költőről.

### PESTI POSTA.

XXI.

Budapest, szept. 24.



Ez a furcsa időjárás egészen elrontja a szegény újságíróknak a koncepcusát. A múlt héten már azt hittem, hogy tisztességes esős, ködös, nyirkos, sáros őszi időnk lesz s én csak úgy szórni fogom a kedélyes (?) őszi leveleket, mint a kerepesuti akácok, s ihol van la: a nap előszedte legforróbb sugarait s azokkal perzseli az ember hátát; a zálogházban nem győzik beszélni az őszi felöltöket; az uszodák teli vannak Duna iszapjával s üdülő ifjúsággal; a színházakba a látcsó mellé még négy-öt zsebkendőt is kell venni; a „zöld“-beli korcsmárosok arca sugárzik az örömtől; mindennap felfordul egy szegény, elkinzott omnibus gebe, nem bírván a nagy strapát; az újságok teli vannak frissen sült kacsákkal s uborka évszakra emlékeztető ürességekkel, s ez az én mostani levelem is olyan üres lesz, mint csak kánikula derekán lehet.

Reánk különben nagy napok várnak. Tömeges „megnyitás“ küszöbén állunk. Legnevezetesebb köztük az opera, mely immár kívül, belől teljes díszében pompázik a sugárúton. Aztán a budai vár-színház, melynek derék igazgatójától, Felekitől, 25-én készülünk ünnepélyes búcsút venni, hogy harcra edzett szívvel induljon missiojára: magyarra tenni Budát. Következik majd az országgyűlés megnyitása, mely érdekesebb újdonságokat fog ez idén színre hozni, mint valamennyi komédiához.

Még egy megnyitásról kell megemlékezni, mely jövő hó elején fog végbe menni, nagy ünnepélyességgel, ő Felsége jelenlétében, s ez a budai Erzsébet-kórház, a vöröskereszt-egyesület intézete.

Tegnap voltam ott. Gyönyörködtem a diszes és a kényelem minden kigondolható hőségével szerelt épületben. Van vagy hat udvara, mely mind megannyi kicsiny angolpark, üde pázsitjával, szép kertelésével és pompás virágaival. S a mi a fő: maga az épület Buda egyik legszebb pontján fekszik, olyan levegővel, mit a világ semmiféle orvos-sága nem adhat.

A lépcsőház két nagy oldalfalát Feszty Árpád két remek freskója díszíti. Az egyik kép csatateret ábrázol a háttérben harcoló sereggel, elől egy kis erdei patak mellett fekszenek a sebesültek a vöröskeresztesek gondos ápolása alatt. Balra valami magasabb rangú tisztnek sebeit köti két nő. Jobbra egy fiatal honvéd jön az ápoló kárpára támaszkodva; homlokán a seb, szemeiben elhaló tekintet, s jobbában a megvédett szentség, melyért életét áldozta fel: a magyar zászló. Gyönyörű szép kép, compositióban úgy mint kivitelben, s látszik, hogy nem csak művész, de magyar ember készítette.

A másik kép, mely ügyesen megválasztott tájkép részlettel azt a jelenetet ábrázolja, midőn Szt. Erzsébet a betegeknek és inséggel küszködőknek alamizsnát osztogat, még nincs teljesen bevégezve. A művész serényen dolgozik rajta most is, állványról-állványra lépve, kezében az ecsettel, azzal a varázsvesszővel, mely képes megállítani az időt, s a muló perc eseményét feltartóztatni, az érzelmeknek alakot adni s a gondolatnak szárnyakat.

Ez a lépcsőház jelenleg Feszty Árpád atelierje. Itt dolgozik a művész hat hét óta, kora reg-

geltől késő estig, s ha a kiváló szépségű két festményre tekintünk, az a hat hét, mit e művek megalkotására engedtek, ugyancsak rövid időnek tűnik fel, s a művész buzgóságáról s kiváló tehetségéről tanuskodik; biztosság és erő van minden vonásában.

\*

Sajátságos ez a mi korunk a művészetre nézve is. Míg a festészet s a szobrászat napjainkban oly erős lendületet vett, az alatt a többi művészetek, nevezetesen a zene és a szavaló művészet határozottan hanyatlásnak indult.

— Fájdalom igaz, de ennek okát abban vélem föltalálni, hogy a festészet és szobrászat azon művészeti ágak, melyek legközelebb állnak a mesterséghez, és melyek legkönnyebben hódolhatnak az egész glóbuszt átölelő realistikus iránynak. Olaszországban, a zene hazájában, sorra buknek az operaszínházak, a genre festészet s különösen az e nembeli szobrászat pedig feltűnően virágzik. Munkácsy reálisálja Krisztust.

— Az irodalomról nincs is mit beszélni; ez aztán egészen koldusbotra került. A valódi poezis, az idealismus, teljesen ismeretlen az irodalom mai nagyjai előtt. Ott van például a francia irodalom; Zola, Daudet, kik műveikben a ma tükrét tárták fel a világ előtt — kelendősséggel bírnak. Sardou köznapias, ideg- és érzékesiklandozó műveivel szászszekretet szerez, s Victor Hugo gyermekes, vén bonfordinak szerepét játsza.

— Hja! ez a reactio. Egyik tulzashól a másikba. A holdat taló, tulságos idealismus után a sivár mindennapiság. Romanticismus után a realismus kicsapongása, a művészetben úgy mint az életben, gondolkodásban, tettben, szívézelmében.

— Lesz-e ismét változás? Jön-e kor, mely e bilincseket lerázza, s fölszabadítja a nemes, a tiszta, a fönséges eszményt? . . .

— ? . . .

GABÁNYI.

## KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt, 1884. szeptember 20.

— Tisztelettel kérjük lapunk olvasóit, kiknek előfizetéseik ez évnegyeddél lejár, azt minél előbb megújítani sziveskedjenek, hogy a lap szétküldésében akadály ne történhessen. Lapunk előfizetési díja: évnegyedre 1 frt 50 kr. Az előfizetési díjak, legcélszerűbben postautalványon, a kiadóhivatalhoz (Bel-Monostor-utca 20. sz.) küldendők; helybeli előfizetéseket elfogad Stein J. könyvkereskedése.

— SZÍNHÁZI HIREK. A téli színi idény október 11-én veszi kezdetét. Októberben a következő ujonnan szerződött tagok lépnek be a színtársulat kötelékébe, n. m. Dévai Janka opera koloratur énekesnő a bécsi udvari operától, ifj. Prielle Kornelia opera és operett énekesnő, Kápolnai János tenor, Kovács Endre bariton, Nagy Ibolyka drámai szende; Göncziné jellemszínésznő drámai és vigi. anya, Hegedűsné és Nagy Katicza színésznők, Megyeri Dezső jellemszínész, bonvivant és operette komikus, Csiky László fiatal hős szerelmes, Baranyai Miklós segédénekes.

— SZÍNHÁZUNK. A nyári évadban — május 3-tól szeptember 28-ig bezárólag — volt összesen 107 előadás. A 107 előadásból az arenára 98 előadás esik. Ez idő alatt színre került 24 új mű, melyből 12 eredeti, 12 fordított. Az újdóságok között: színmű volt 2, Vasgyáros és Olga; látványos színmű 4, Dráma a tenger fenekén, Strogoff, Meluzina és Vizözön; vigjáték 8, Csokon szerzett völegény, Könyvtárnok, Hét leány közül a legrútabb, Dallárünnepély viszontagságai, Oroszlán barlangjában, Darvinisták, Dr. Wespe; népszínmű 7, Vén kupecz, Arany kakas, Czigány Panna,

Két Sobri, Komámasszony, Búzavirág, Csicsóné; operette 3, Koldus diák, Rip van Winkle, Gasparone; jutalomjáték volt 17. Legtöbb előadást ért darabok: Dráma a tenger fenekén 7-szer, Koldus diák 6-szor, Rip van Winkle 7-szer, Gasparone 4-szer, Strogoff utazása 3-szor, Arany kakas 4-szer, Könyvtárnok 3-szor, Dallárünnepély viszontagságai 4-szer, Czigány Panna 5-ször, Vasgyáros 3-szor, Vén kupecz 3-szor, Csokon szerzett völegény 3-szor.

— A SZÉKELY-EGYELET KÖZGYŰLÉSE szeptember 24-én a déli vonaton érkezett vendégeket és a központi választmányt a maros-vásárhelyi pályaudvarban a hatóság nevében elfogadó bizottság élén Borosnyai polgármester üdvözölte. Hajós János miniszteri tanácsos egyleti elnök meleg szavakban köszönte meg a meghívást és szívélyes fogadtatást. Megérkeztek a többiek között Deák Farkas osztálytanácsos egyleti alelnök, Nagy Gábor miniszteri titkár egyleti titkár Gidófalvi miniszteri titkár pénztárnok, Thuróczy fővámgazgató, Ráth iparegyesületi elnök Budapestről, Szabó Károly történész, egyetemi tanár Kolozsvárról, Nagy Gyula erdőfelügyelő Brassóból. A két utóbbi a közgyűlésen felolvasást fog tartani. Délután négy órakor értekezet tartatott, melyben a budapesti országos kiállításban való részvétel módosítási beszéltettek meg. Fél hat órakor a vendégek megjelentek az ipartárlaton, melyről a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak. A közgyűlést 25-én nyitotta meg Hajós János elnök.

— MAROS-VÁSSÁRHELYT most élénk napok folynak. József főherceg vasárnap délelőtt érkezett meg, a pályaudvaron Pacor altábornagy, Mangesius tábornok, Jánky honvéd-ezredes és a közös hadsereg tisztikara fogadták. A városi hatóságot Borosnyai polgármester és Lázár főkapitány képviselték, kikkel József főherceg kezét szorított s azután özv. Knöpfnerné asszony diszfogatán a „Transylvánia“ szállóba hajtatott. Kiséretében volt Graef lovassági tábornok, br. Nyáry főudvarmester, Becker ezredes, Lázár és Dörner századosok. A főherceg a nap folyamán megtekintette a honvéd gyalogsági laktanyát. Ugyancsak vasárnap nyílt meg a maros-tordamegyei gazdasági egylet által rendezett ipar és termény-kiállítás. A megnyitásnál, melyet b. Apor elnök végzett, jelen volt a város és a környék uri közönsége nagy számmal. A kiállítás e hó 28-ig marad nyitva. Pénteken a Bolyai Farkas emlékkövének és emléktáblájának, vasárnap pedig a Petőfi emléktáblának leleplezése lesz a Görög-féle ház előtt. Az utóbbi ünnepélyen a menet a Bem-szobortól indul el a tüzoltó-egylet zenekarával. Az emléktábla előtt a dalárda elénekli a „Szózat“-ot, Lázár Ádám megnyitó beszédet tart, Kópataky Gyula ev. ref. főiskolai tanár elszavalja a „Magyarok istenét“-t, Lénárt József főiskolai tanár ünnepi beszédet mond, egy növendék elszavalja az „Egy gondolat bánt engemet“ című költeményt s végül a dalegylet a „Himnusz“-t énekli. Az emléktábla azt a házat jelöli, hol Petőfi a segesvári csata előtt való napon utólszor reggelizett. A menet a Bem-szoborhoz vonul a megkoszorúzott emléktáblától, melyen az emlék cizéjét magyarázó sorokon kívül e versszak olvasható:

„Itt még ember volt, innét indult ki nagy utra,  
Hogy csillag legyen ő. Fénye örökre ragyog.“

Este társas vacsora lesz. Másnap Rudolf tróuörökös érkezik meg, kinek görgényi vadászataira megtették már az előkészületeket: az utakat jó karba helyezik, a vadászterületet kifürkészik stb.

— AZ ERDÉLYI KATH. STATUS VITÁJA a kultusz miniszternek állítólag az autonomia megsértését involváló rendelete tárgyában a napokban folyt le Gyulafahérvárt. Miután a Groisz Gusztáv által szerkesztett remonstráló fölrít, mely 11 ivre terjed, fölolvastott, Szentkereszty György azt indítványozta, hogy e fölrít ne a kultuszminiszterhez adassék be, hanem ennek elkerülésével a parlamentnek, és kéressenek föl az orsz. képviselők, hogy az ügyet hatalmasan pártolják és támogassák. A püspök ez általános helyesléssel fogadott indítvány tárgyalása előtt azt a kérdést kívánja eldöntetni, hogy a szövegezést elfogadja-e a gyűlés. Csakis Gyórfy Gyula képviselőnek volt egy passus ellen megjegyzése, kihagyatni kérte ugyanis azt a részt, hol a Királyhágón tuli iskolák és alapok kezelésére történik vonatkozás, miután nem szeretne prejudikálni és nincs szükség érvelni, mikor jogok megvédéséről van szó. Dr. Groisz Gusztáv ellenérveket hoz fel, s ama rész változatlan meghagyását kéri, — míg Gál János nem tartja egészen alaptalannak Gyórfy aggodalmát, — dr. Éltes pedig elfogadja az indítványt.

Elnök szavazásra boosátja a kérdést, és a többség az eredeti szöveget fogadta el. A benyújtás módoszatára nézve első szónok Lukács Béla volt, ki azt ajánlja, hogy ne a szakminiszterhez, de a minisztertanácshoz adják be a fölrítot. Gál János egy deputációt szeretne kiküldetni, élén a püspökkel. Ugron Gábor igen szeretné, ha a felolvasott memorandum ne a minisztertanácshoz, hanem a parlamenthez adatnék be, s memorandumnak is maradna. A dolognak különben két ága van, egyik, hogy míg a kérdés eldől, mit tegyünk, s a másik, hogy kinek adják be. Ez utóbbiról szól először. Szeretné, hogy memorandum legyen a fölrít, s egy külön rövid felterjesztés mellett csak mint melléklet terjesztessék be, elmondja okát is. A képviselők nagy része blazirt szórakozott ember, kik mihelyt meglátják azt a rengeteg papirost, megirtóznak az olvasástól. Ellenben, ha a képviselőházhoz nyújtatik be, az ügy tárgyalás alá kerül, ott mindenkinek füle nyitva van s éppen az a czélja, hogy a kiket nem lehet a szeméikkel megfogni, fogja meg az ember füleiknél fogva. Attól nem vár eredményt, ha a minisztertanácshoz kerül is az ügy, mert nem tehető fel, hogy a miniszter saját maga ellen a tanácsban hozasson egy új rendeletet. Elfogadja Szentkereszty báró indítványát azon hozzáadással, hogy a főrendiházhoz is beadassék s a kath. főurak kéressenek fel a támogatására. Szóltak még a kérdéshez többen s végre is Lukács Béla indítványa fogadtatik el, azon hozzáadással, hogy a küldöttséget a püspök vezesse. A statusgyűlés 25-én befejeztetett. A kepeügy a jövő évig bizottsághoz tétetett át javaslat kidolgozása végett.

— FELEKI MIKLÓS csütörtötökön búcsuzott a nemzeti színházról; barátai ez alkalommal búcsuestélyt rendeztek tiszteletére; hogy ez estélven a felköszöntők hosszú sora nem maradt el, azt tán felesleges is mondanunk. Élénk derűtséget keltett többek közt Krasznai Mihály színházunk tagjának következő tréfás üdvözlő távirata:

„Bérczes hazánk dicső leventéjét!  
Édes hazánk legdicsebb művésztét,  
Mint Kővárból épült birtokos  
A nagy Feleki Miklósok  
Szívükből üdvözlő birtokos társa

Krasznai M.“

— KVASSAYNÉ KUN MELANDE az ismert nevű írónő, ki méltó feltűnést keltett regényeivel, mint sajnálattal értesülünk f. hó 23-án 19 éves korában megszünt élni. Temetése 26-án Veresegyházán közrészvét mellett folyt le. Béke hamvaira!

— A KISFALUDY-TÁRSASÁG f. hó 24-én felolvasó ülést tartott. Az ülést Bóthy Zsolt nyitotta meg Mikszáth „A jó asszony“ című elbeszélését olvasva fel. Utána Gyulai Pál szavaltta el élénk tetszés mellett „A szél“ című költeményét.

— B.-HUNYADRÓL. Bruck Lajos festő művésznöknek egy kalotaszegi képe úgy van felemlítve a mult szám hírei között, hogy „egy szép toroczkói leány“. Régi szokás az már, hogy ha erdélyi magyar tájviselőtről, szép életről van szó az vagy székel, vagy toroczkói, a többi mind oláh, Ethnográfának sem híres biz ez, jól esni pedig éppen nem esik jól ennek a Kalotaszegnek ismert (azaz nem ismert, csak nevezett!) számos magyar faluból álló vidéknek. Szavában, viseletében, szokásában olyan tősgyökeres magyar ez a vidék, milyennél egyik sem különb. Ezt az ősi szép viselet tudatlanságból már sokszor nevezték oláhnak. De most a Bruck képéről van szó: tehát az a „szép toroczkói leány“: egy m.-bikali leány, kalotaszegi tájviselőtében, háta mögött az incselkedő legény szintén bikali. Az a jelenet pedig mikor a hazatérő buzás szekeréről kékvetet dobnak az útszélen várakozó szegények számára, B.-Hunyadon történt, mert ez a valóban megkapó szokás nincsen is meg más községben. Innen van felvéve az a másik szép kép is, a többek között, mikor az új szülöttet bemutatják a nagyapának (ennek a jelenetnek is, mint a többieknek szemtanul voltunk). Bruck pár heti itt időzése alatt Kalotaszegnek több magyar falvából készített vázlatot, melyekből az ő művészi felfogásával mind igen érdekes képek válnak. De nem toroczkói képek, hanem kalotaszegiek!

Tartalom: Magyar királyi operaház. Timoleon. — Uj világ. Tolnai Lajos. — Szeretlek én. — Jakab Ódán. — A nagybácsi elbeszélése. Ferenczi Zoltán. — A harang a költészetben. F. S. — Salgama condita. Illésy Piroška. — Tóth Kálmán emléktünetpe. — Pesti posta. Gabányi. — Külföldiek. — Tárca: Vajda János lírája. Kolozsvári Aladár.